

Glazba
uvijek
pronađe
put!

'21
SEZONA
22

zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

plavi ciklus

Četvrtak 5.5.2022. / 19:30

Koncertna dvorana Lisinski

PAVLE ZAJCEV dirigent

FILIP FAK čembalo

MARTIN DRAUŠNIK violina

Ruždjak · Mozart · Brahms

plavi ciklus

Četvrtak 5.5.2022.

Koncertna dvorana Lisinski

19:30

Za
gre
ba
čka
filharmonija

ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

PAVLE ZAJCEV dirigent

FILIP FAK čembalo

MARTIN DRAUŠNIK violina

MARKO RUŽDJAK

Andantino, za gudače i čembalo

6'

WOLFGANG AMADEUS MOZART

35. simfonija u D-duru, KV 385, *Haffner*

20'

Allegro con spirito

Andante

Menuetto - Trio

Finale: Presto

* * *

JOHANNES BRAHMS

Koncert za violinu i orkestar u D-duru, op. 77

36'

Allegro non troppo

Adagio

Allegro giocoso, ma non troppo
vivace - Poco più presto

PAVLE ZAJCEV dirigent

Pavle Zajcev (Zagreb, 1976.) diplomirao je 1998. violončelo na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi Valtera Dešpalja, a usavršavao se na poslijediplomskom studiju Muzičke akademije u Baselu u klasi Ivana Monighettija.

Kao solist nastupao je uz Zagrebačku filharmoniju, Zagrebačke soliste, Simfonijski orkestar HRT-a, Hrvatski komorni orkestar, Varaždinski komorni orkestar i Dubrovački simfonijski orkestar.

Bio je finalist 2. međunarodnog violončelističkog natjecanja *Antonio Janigro* 2000. u Zagrebu. Iduće godine uz Zagrebačke soliste praisveo je Koncert za violončelo i gudače Pavla Dešpalja, a potom ga

je snimio sa Simfonijskim orkestrom HRT-a pod Dešpaljevim ravnanjem, za što je nagrađen *Porinom* za najbolju izvedbu.

Kao komorni glazbenik nastupao je u raznim sastavima, a 1997. osniva Zagrebački klavirski trio s pijanisticom Srebrenkom Poljak i violinisticom Vlatkom Peljhan. S Triom pobjeđuje na Tribini *Darko Lukić* 1998. te osvaja drugu nagradu Međunarodnog natjecanja komornih sastava *C. Hennen* u Nizozemskoj. U rujnu 2000. Trio osvaja prvu nagradu na prvom međunarodnom natjecanju iz komorne glazbe TICC u norveškom gradu Trondheimu. Trio je održao koncerte u Hrvatskoj, Njemačkoj, Nizozemskoj, Austriji, Sloveniji, Srbiji,

Izraelu i Norveškoj. Od 2010. do 2014. pod imenom Zagreb trio djeluje u sastavu Martin Draušnik, violina, Danijel Detoni, klavir i Pavle Zajcev, violončelo, s kojim nastupa na festivalima u Trstu, Osoru, Dubrovniku, Torontu, Otawi, Montrealu i Varšavi te u sklopu seminara komorne glazbe u njemačkom gradu Weikersheimu.

Kao komorni glazbenik sudjelovao je na mnogim festivalima te surađivao s umjetnicima kao što su Julian Rachlin, Mischa Maisky, Torleif Thedeen, Lawrence Power, Gordan Nikolić, Đuro Živković, Edin Karamazov, Pavao Mašić, Dmitrij Sinkovsky, Krešimir Stražanac, Krešimir Špicer i dr.

Od 2010. djeluje kao stani suradnik ansambla *Antiphonus* pod vodstvom Tomislava Fačinija.

Od 2002. do 2010. bio je solo-violončelist u Simfonijskom orkestru HRT-a. Od 2005. radi kao docent, a od 2013. kao izvanredni profesor za komornu glazbu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Prvi dirigentski nastup ostvario je 2011. sa Gudačkim orkestrom Hrvatske glazbene mladeži u Grožnjanu, čiji je dirigent i umjetnički ravnatelj bio od 2011. do 2014. godine. U tom razdoblju u više navrata dirigira Samoborskim gudačima, gudačima Simfonijskog orkestra HRT-a i Dubrovačkim simfonijskim orkestrom kojem je i danas redoviti gostujući dirigent. Godine 2017. upisao je studij dirigiranja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi Mladena Tarbuka i Tomislava Fačinija u sklopu kojeg je dirigirao nekoliko opernih produkcija (Mozart: *Così fan tutte*, Mahler: *Dječakov čarobni rog*, Puccini: *Sestra Angelica*). U sklopu zbornog festivala *Cro Patria* 2018. u Splitu dirigira ansamblom *Antiphonus*, a u prosincu 2019. ostvario je prvu suradnju s ansamblom HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci, dirigiravši novom produkcijom baleta *Orašar* P. I. Čajkovskog u režiji Maura de Candie. Na dan obilježavanja 250. godišnjice rođenja L. van Beethovena dirigirao je u ciklusu *Kanconijer* Simfonijskim orkestrom HRT-a, a prvi nastup sa Zagrebačkom filharmonijom ostvario je dirigiravši koncertom studenata Muzičke akademije u Zagrebu u lipnju 2021. godine.

Filip Fak čembalo

Filip Fak (Rijeka, 1983.), pijanist i skladatelj, docent je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu i solo pijanist Zagrebačke filharmonije, a trenutčno obnaša i dužnosti predsjednika Hrvatskog društva glazbenih umjetnika te ravnatelja Opere HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci.

Osnovno i srednje glazbeno obrazovanje stekao je u rodnom gradu na Muzičkoj školi Ivana Matetića Ronjgova. Studij klavira završava 2005. godine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Đorđa Stanettija, a usavršava se na Scholi Cantorum u Parizu u majstorskom razredu Eugena Indjića, čijim završetkom stječe *Diplome de Concert* s najvišim ocjenama.

Nastupao je kao solist i komorni muzičar u gotovo svim važnijim hrvatskim kulturnim centrima te u desetak europskih zemalja, SAD-u, Meksiku i Kini. Kao solist s orkestrom nastupio je s najuglednijim hrvatskim orkestrima i ansamblima (Zagrebačka filharmonija, Simfonijski orkestar HRT-a, Zagrebački solisti, Cantus Ansambl) pod dirigentskom palicom renomiranih dirigenata kao što su Klaus Arp, Pavle

Dešpalj, Alun Francis, Aleksandar Marković, Adriano Martinolli, Ville Matvejeff, Aleksandar Kalajdžić, Luca Pfaff, Ari Rasilainen i dr. Osim nastupa uz orkestre, održao je niz zapaženih recitala i komornih koncerata u suradnji s istaknutim solistima i ansamblima, gostujući na manifestacijama kao što su Muzički biennale Zagreb, Dubrovačke ljetne igre, Majstorski ciklus HRT-a, Lisinski subotom, Osorske glazbene večeri, Festival Diapason, Glazbene večeri u sv. Donatu, Festival sv. Marka itd.

U solističkom repertoaru posebnu pozornost posvećuje izvedbama suvremenih autora, praizvođači tako mnoga djela novijeg datuma, od klavirskih minijatura i komorne glazbe pa sve do velikih djela s orkestrom (primjerice, *Klavirski koncert A. Knešaureka* iz 2015. i *Invisible Cities D. Gasparinija* iz 2019. godine). Ostvario je veći broj zvučnih zapisa za arhiv Hrvatskog radija, a objavio je i nekoliko nosača zvuka.

Suosnivač je i član Riječkog klavirskog trija, a dugogodišnji je honorarni član i brojnih drugih ansambala (Cantus Ansambl, Simfonijski orkestar HRT-a i dr.). Veliki dio koncertne djelatnosti zasniva na komornoj glazbi, surađujući pritom u prvom redu s ponajboljim hrvatskim pjevačima (najistaknutija je dugogodišnja suradnja s mezzosopranisticom Dianom Haller).

Osvojio je brojne nagrade, a od onih najrecentnijih ističe se nagrada *Milka Trnina* za najbolje godišnje glazbeno ostvarenje za 2019. godinu. Održava stručne seminare i majstorske tečajeve iz klavira i komorne glazbe diljem Hrvatske i u inozemstvu. Autor je više eseja i predavanja na temu suvremene glazbe i recepcije umjetničke glazbe u suvremenom društvu.

Osim pijanizmom, bavi se i skladanjem. Dosad je skladao prvenstveno djela za klavir i nekoliko komornih kompozicija koje su izvođene u Hrvatskoj i inozemstvu, dok su neke i nagrađivane. Usavršavao se na posljediplomskom studiju elektroničke glazbe u klasi prof. Zlatka Tanodija na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Autor je i komorne verzije Bizetove opere *Carmen*, na kojoj je radio u ulozi muzičkog redatelja u produkciji HNK Ivana pl. Zajca u Rijeci.

Martin Draušnik violina

Martin Draušnik (Zagreb, 1981.) svestrani je glazbenik čije se polje djelovanja proteže od solističkih nastupa i recitala preko brojnih komornih sastava sve do koncertnog majstora različitih orkestara, kako komornih tako i simfonijskih. Od 2010. djeluje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, kao asistent, a 2016. postaje docent.

Violinu je diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi Maje Dešpalj-Begović. Školovanje je nastavio, kao stipendist Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, na Visokoj školi za glazbu u Freiburgu u klasi Latice Honda-Rosenberg. Daljnje usavršavanje uslijedilo je na Visokoj školi u Stuttgartu, gdje je završio solistički studij u klasi jednog od najpoznatijih svjetskih violinista, Ingolfa Turbana. Na koncu, obrazovanje je proširio i na violu, koju je diplomirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi Aleksandra Miloševa. Tijekom školovanja uz prve nagrade na hrvatskim natjecanjima osvojio je i brojne nagrade i priznanja kao što su *Radio podij*, *Darko Lukić* (2001. i 2010.), *Ivo Vuljević*, *Stjepan Šulek* i Nagrada Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog.

Za vrijeme studija u Njemačkoj svirao je u Simfonijskom orkestru SWR-a iz Freiburga i Baden-Badena.

Odmah nakon završetka studija 2007. polaže audiciju za zamjenika koncertnog majstora u Zagrebačkoj filharmoniji, a 2011. postaje i koncertni majstor. Paralelno s tim, od 2005. koncertni je majstor ansambla *Virtuosi di Paganini* iz Münchena pod umjetničkim vodstvom Ingolfa Turbana, s kojim redovito nastupa. Godine 2012. nakon duge pauze oživljava ansambl Komorni studio Zagrebačke filharmonije čiji je koncertni majstor i umjetnički voditelj. Gostujući je koncertni majstor Simfonijskog orkestra u Lihtenštajnu, Orkestra Riječke opere, Zagrebačkih solista i Cantus Ansambla.

Jedan je od osnivača Gudačkog kvarteta *Porin*, a 2010. osniva i Zagreb trio.

Od 2016. prva je violina Hrvatskog gudačkog kvarteta s kojim 2018. izdaje CD *Moje djetinjstvo* s cjelokupnim opusom gudačkih kvarteta Stjepana Šuleka.

Nastupi s različitim orkestrima i ansamblima odveli su ga na turneje po Njemačkoj, Švicarskoj, Francuskoj, Španjolskoj, Italiji, Poljskoj, Mađarskoj, Belgiji, Turskoj, Rusiji, Ukrajini, Argentini, Izraelu, Kanadi i SAD-u, gdje je nastupao u dvoranama poput Carnegie Halla, Berlinske filharmonije, Konzerthausa i Musikvereina u Beču, Festspielhaua u Salzburgu te na festivalima poput Dubrovačkih ljetnih igara, Muzičkog biennala u Zagrebu, Varšavske jeseni, Osorskih glazbenih večeri, festivala Trieste Prima.

Kao solist nastupa uz Zagrebačku filharmoniju, Simfonijski orkestar HRT-a, Orkestar Riječke opere, Zagrebačke soliste, Komorni studio Zagrebačke filharmonije, Cappelu Istropolitano, Cantus Ansambl, Hrvatski komorni orkestar i Zadarski komorni orkestar pod ravnanjem dirigenata poput Dmitrija Kitajenka, Pavla Dešpalja, Dennisa Russella Daviesa, Villee Matvejeffa, Jeska Sirvenda. Godine 2010. uz Cantus Ansambl s velikim uspjehom priređuje hrvatsku praizvedbu *Violinskog koncerta* Györgyja Ligetija, a snimka tog koncerta izdana je 2016. na CD-u *Cantus Live(s)* te nominirana za nagradu *Porin*. Godine 2013. uz Zagrebačku filharmoniju izvodi Papandopulov *Koncert za violinu i violončelo* u Zlatnoj dvorani Musikvereina u Beču.

Svira na violini graditelja Fabrica Girardina iz 2000. godine.

Marko Ruždjak

Andantino, za gudače i čembalo

Akademik **Marko Ruždjak** (Zagreb, 1946. - Zagreb, 2012.) pojavio se u hrvatskoj glazbi sedamdesetih godina 20. stoljeća, "skladateljski rođen kada je postalo jasno da avangardni 'potres' od 1961. zapravo i nije porušio tolika domaća ognjišta kao što se to u prvi mah činilo... u sretno vrijeme i zato jer je nakon desetak godina zatišja jedva dočekan, s još ponekim suvremenikom" (Eva Sedak, 1979.).

Iako mu je mjesto u prvom redu hrvatske skladateljske garde bilo zagwarantirano, odabrao je "tiši put", koji je svojim modernistički intelektualnim pristupom zacrtao njegov učitelj Milo Cipra. "Protivnik romantičarskog mentaliteta i istinski pronalazač na području skladateljskoga jezika, Ruždjak je u svojim djelima emociji nametnuo poredak, a u svojim skladbama primijenio najmodernije i krajnje personalizirane skladateljske tehnike, stalno propitujući odnos između moderniteta i tradicije" (Borko Špoljarić, 2016.).

Skladbu *Andantino za gudače i čembalo* ovaj "ovisnik o knjigama i šetnjama, osobito uz more" (Sedak, 2013.) skladao je 1982. na narudžbu Zagrebačkih solista, koji su djelo praižveli zajedno s čembalisticom Višnjom Mažuran 22. travnja iste godine u Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu.

"Pristup Ruždjakovoj glazbi istovremeno je jednostavan i pun zamki", ističe Sedak. Kada ga je televizijska voditeljica upitala o značenju *Andantina*, Ruždjak je poslovično enigmatično odgovorio: "Mogao bih to objasniti jednom parabolom: zamislite da se šćete ulicom, i sad sretnete nekog prijatelja il' nekog znanca, i upitate ga, recimo, na talijanskom: *Come va?*, a on će vam odgovoriti: *Andantino*, metronomska oznaka jednako ćetvrtinka 72. Ja mislim da je to ključ za razumijevanje ove kompozicije".

"Umjetnik se neprekidno i istodobno skriva koliko i otkriva nadajući se da će pronicljivost promatraća u toj igri suprotnosti naći vlastiti put do djela i njegove zagonetke", piše Sedak. Zamke, nerijetko i namjerno, postavlja sam autor, zaključuje ona. Autorova parabolićna objašnjenja poput ovog za *Andantino*, međutim, slušatelj ne mora racionalno definirati. Ruždjak vjeruje kako će ih on, *slušajući pozornije*, intuitivno spoznati (ćesto je govorio o "treniranju vlastitog sluha").

Ruždjakove skladbe oslobođene su tradicionalnog virtuoiziteta, pa ipak je za njihovu izvedbu potrebno umijeće pravog virtuozu (Ruždjak je govorio o novom *espressivu*, oslobođenom "pojedinaćno beznaćajne, privatne emocionalnosti"). Virtuozan je i naćin na koji je partitura skladana, iako to ona, na prvi pogled, neće nićim pokazati. Jednostavnom oznakom za tempo, prenesenom i u naslov djela, kao i samim notnim zapisom, *Andantino* potvrđuje "ćitkost strukture skladbe [koja] zastire složenost njezina glazbotvornog smisla", zaključuje Sedak.

Upita li vas, prema tome, slućajni znanac *kako ste*, vrlo ćete vjerojatno, u duhu vlastite kurtoaznosti, odgovoriti: *Hvala na pitanju, dobro*. Unatoć tome, sugovorniku koji *sluša pozornije*, intonacija odgovora razotkrit će suptilne nijanse vašega pravog, unutarnjeg raspoloženja.

Tako je i u Ruždjakovu *Andantinu*: *andantino* je oznaka tempa u kojemu je zapisana cjelokupna kompozicija, ali njeno izuzetno složenno glazbeno vrijeme pokazuje na koliko se suptilnih naćina mođe *hodati* u tome tempu.

Isto tako, posebice u prvoj sekciji, skladba otkriva na koliko se slićnih, a međusobno minuciozno drukćijih naćina mođe odgovoriti na pitanje koje je stalno jedno te isto. Ćembalo uporno pokušava zapoćeti dijalog kratkim *arpeggiom* naviše, a gudaći daju uvijek slićni,

ali nikad identićni odgovor. Postignuta glazbena senzacija asocira na naćin na koji valovi - uvijek isto, a redovito razlićito - udaraju o morsku obalu. Ritamska struktura poćetka nićim ne otkriva da smo u tempu *andantina*. Ustitala slika poćetka, ostvarena bogato razrađenim gudaćkim tehnikama, daje stanovitu impresionistićku aromu.

U nastavku ćembalo uvodi kruti ćetvrtinski puls na tonu e, pa sada napokon i ćujemo da smo u tempu "ćetvrtinka jednako 74". Ćembalo postepeno preuzima scenu i prelazi u drugu, solistićku sekciju, a tehnika *arpeggiranja* ubrzo razbija krutost ćetveroćetvrtinskoga takta. Pokušamo li ovu sekciju usporediti s nekom prirodnom pojavom, ona bi se mogla prisposodobiti letu šišmiša u zatvorenom prostoru. Kao što šišmiš stalno varira eliptićnu putanju svojega leta, tako i skladatelj minijaturnim promjenama ritma i rasporeda intervala zakreće elipsu ćembalistićke *kadence*. Zvućna boja ove sekcije mikstura je bijelih i crnih tipki, raspoređenih između lijeve i desne ruke ćembalista.

Završna je sekcija *tutti*, a kao i prethodne, razrađuje problem rastakanja ravnomjernog toka glazbenog vremena. Gudaći sviraju akordske blokove, dok ćembalo u podlozi izvodi tremolirane akorde ćija se ustitalost pomalo raspada u sve dućim notnim vrijednostima od septole do duole. Retardaciju na ritamskome planu podrđava pad tonskih visina u bordunu, a slušni je dojam postepeno pražnjenje, poput vodenoga mlaza koji malo-pomalo gubi na intenzitetu.

Skladba u cjelini mogla bi se opisati kao minijaturna studija glazbenog vremena u tempu "malo bržega hoda", s dućim ili kraćim ulomcima tišine u kojoj nestaje i iz koje se ponovno javlja zvuk. Uputi li vam netko - *après une lecture de Ruždjak* - ponovno pitanje *kako ste*, novi odgovor mogao bi biti: *Hvala na pitanju, andantino!*

* Tekst je izvorno objavljen 2021. na CD-u Zagrebaćke filharmonije *The Wonderful Monster of Time: Hrvatski skladatelji na prijelazu milenija* u izdanju Cantusa

Wolfgang Amadeus Mozart

35. simfonija u D-duru, KV 385, *Haffner*

Ljeta 1782. **Wolfgang Amadeus Mozart** (1756. - 1791.) primio je iz Salzburga od oca Leopolda narudžbu za novo djelo. Naručena serenada trebala je poslužiti kao svečana glazba za promociju uglednoga člana salzburške obitelji Haffner, Sigmunda mlađeg, u plemićki red.

Mozart je nevoljko prihvatio ponudu: "Do grla sam u poslu", odgovorio je ocu 20. srpnja. Samo nekoliko dana ranije sa zapaženim je uspjehom predstavio novu operu *Otmica iz saraja*, pa je sada trebalo što žurnije pripremiti popularne aranžmane za glazbene amatere. Puno je vremena gubio i na podučavanje, a usto ga je očekivala i skora ženidba s Constanzom Weber. Pa ipak, nije se mogao oduprijeti očevu autoritetu, u istom mu pismu obećavši da može biti siguran kako će dobiti nešto već u sljedećoj poštanskoj pošiljci. "Radit ću što je brže moguće...".

Na dan 29. srpnja, kada je Sigmund postao plemić, Mozart je još uvijek dovršavao djelo, a dva dana potom pisao je ocu da će skladba biti gotova za dan do dva.

"Vidiš da su mi namjere dobre. Ali što ne možeš, ne možeš! Jednostavno ne mogu našvrljati nešto beznačajno. I zato ti mogu poslati cjelokupno djelo tek sa sljedećom poštom".

Serenada je vrlo vjerojatno bila dovršena u razdoblju prije 4. kolovoza, kada se Wolfgang oženio Constanzom, a sasvim je sigurno da je strogi Leopold dao svoj blagoslov novome djelu (ali ne i Mozartovu braku) 24. istog mjeseca, kada je partituru napokon dobio u ruke.

U prosincu iste godine, pripremajući se za koncertnu večer vlastitih djela, Wolfgang je zamolio oca da mu vrati skladbu. Nakon što je partitura napokon stigla, ali tek u veljači 1873. godine, otpisao mu je da ga je ovo njegovo ostvarenje toplo iznenadilo, jer je dosad zaboravio svaku, pa i posljednju notu. "Sigurno će ostaviti dobar dojam", zaključio je zadovoljno.

Te zime Mozart je preradio skladbu, dodajući flaute i klarinete prvom i posljednjem stavku, te preobličivši serenadu u četverostavačno simfonijsko ostvarenje. U večeri praizvedbe 23. ožujka 1873. u Beču *Simfonija* je polučila veliki uspjeh. Car Josip II. posve se netipično zadržao do samoga kraja, poslavši na blagajnu dvadeset i pet zlatnika kako bi pokazao svoje zadovoljstvo onim što je čuo. "Ne trebam ti govoriti puno o uspjehu koncerta, jer si već bez sumnje čuo nešto o tome", pisao je Wolfgang ocu u Salzburg. "Kazalište nije moglo biti punije... Kako je car samo bio oduševljen - i koliko mi je samo pljeskao!".

Program je predstavio danas nezamislivu količinu glazbe: dva klavirska koncerta, dva niza klavirskih varijacija, dva stavka serenade *Poštanski rog* te četiri sopranske arije. Ali još je neobičnije da je sama *Haffner-simfonija* praizvedena u dva dijela: tri stavka na početku, a finale više od dva sata kasnije na samome kraju koncertne večeri!

Ukupni prihod popeo se na impresivnih tisuću i šest stotina guldena, a Wolfgang je, procjenjuje se, zaradio oko tisuću i četiri stotine istih - ili čak polovinu svih prihoda koje je priskrbio te godine.

Obitelj Haffner, među najbogatijim Salzburžanima, ovim djelom nije prvi put potaknula Mozarta na

stvaranje. Godine 1776. Sigmund je naručio prigodnu serenadu za udaju sestre Marije Elizabete. To je djelo danas poznato kao *Haffner-serenada*.

Haffner-simfonija prijelazno je ostvarenje u skladateljevu stvaralaštvu, između prigodne glazbe za salzburšku svečanost i simfonijskog ostvarenja za puno zahtjevniji Beč. Posrijedi je briljantno i nadahnuto djelo, velike raznolikosti i očaravajuće energije, koje zorno prikazuje svekoliko Mozartovo umijeće i nepresušno vrelo skladateljske invencije. U pogledu, pak, načina njegove izvedbe, sam autor napomenuo je kako prvi stavak treba izvoditi "što vatrenije", a posljednji "što je brže moguće".

Glazba
uvijek
pronade
put!

Johannes Brahms

Koncert za violinu i orkestar u D-duru, op. 77

U proljeće godine 1879. **Johannes Brahms** (1833. - 1897.) nakratko je razmišljao o mjestu kantora u crkvi sv. Tome u Leipzigu, ali ga je od toga ubrzo odgovorila dugogodišnja prijateljica Elisabet von Herzogenberg: "Što će onda biti s tvojim prekrasnim ljetnim praznicima", pisala mu je, "s tvojim ljubljenim Pörtschachom, s njegovim jezerom iz čijih su se valova, poput najljepših božica iz pjene, rodile *Simfonija in D* i *Violinski koncert*?". Doista, za poklonike Brahmsove glazbe taj planinski kraj na granici Austrije s Italijom, u kojemu je i Alban Berg šezdesetak godina kasnije našao nadahnuće za svoj violinski koncert, ostat će zauvijek povezan uz najljepšija među skladateljevim djelima: *Drugu simfoniju u D-duru* iz 1877., *Violinski koncert u D-duru* iz 1878. te *Prvu violinsku sonatu* iz 1878.-1879. godine. A kako se sam Brahms osjećao u idiličnom okruženju uz jezero Wörther, najbolje govori sam: "... djevičanski kraj, s toliko mnogo melodija što kruže zrakom da moraš biti oprezan da ne nagaziš na koju!".

Skice za *Violinski koncert* započeo je početkom ljeta 1878. godine, a otpočetak je djelo bilo upućeno njegovu bliskom prijatelju Josephu Joachimu. U pismu od 22. kolovoza Brahms u poslovično ironičnom tonu najavljuje skladbu: "... tek nekoliko violinskih pasaža", a koji dan potom šalje Joachimu solističku dionicu prvoga stavka uz opasku: "... trebaš je popraviti i ne šteti je... Bit ću zadovoljan ako mi odgovoriš pismom ili uneseš svoje napomene: teško, nespretno, nemoguće, itd."

Veliki violinist pokazuje veliki entuzijizam ("Veći je dio svirljiv, a ponešto je u njemu i violinistički vrlo originalno"), te pokreće višemjesečnu korespondenciju. U ovoj fazi skladatelj planira četverostavačnu skladbu, ali u studenom javlja violinistu, ponovno ironično, da su "unutarnji stavci ispalili. Naravno, oni su bili najbolji stavci! Umjesto njih sad pišem jedan bijedni *Adagio*".

Iako je prilično tvrdoglavo odbijao većinu Joachimovih sugestija, Brahms je Joachimu prepustio solističku kadencu prvoga stavka (koja se i danas najčešće izvodi). Joachim je djelo praiszeo na prvi dan nove 1879. godine, pod skladateljevim ravnanjem, u Leipzigu; u prvom dijelu programa izveden je i Beethovenov *Violinski koncert*. "Bilo je puno D-dura", prokomentirao je kasnije Brahms, "i ništa puno više od toga".

Publika i kritika odgovorili su više poštovanjem, nego oduševljenjem (a neuspjeh je, prema jednoj anegdoti, uvelike bio rezultat i činjenice da su mnogi u publici više od same skladbe pratili Brahmsa koji je za dirigentskim pultom bezuspješno zatezao tregere). Druga izvedba, održana 14. siječnja u Beču, primljena je s puno više entuzijazma, iako je Brahms zabilježio u pismu von Herzogenberg da je Joachimova kadenca privukla najviše pozornosti: "Bila je toliko uspješna... da je publika upljeskala ravno u moju *codu*". Sljedećeg mjeseca Joachim je podjednako uspješno *Koncert* predstavio i u Londonu.

No djelo se sporo "primalo" na repertoar! Joseph Hellmesberger rekao je da je posrijedi "koncert ne za, nego *protiv* violine", a Hans von Bülow "da je Max

Bruch skladao koncert za violinu, a Brahms jedan *protiv* violine", na što je Bronislaw Hubermann, pak, parafrazirao: "To je koncert za violinu protiv orkestra, a pobjeđuje - violina!".

Henryk Wieniawski proglasio je *Koncert* "nesvirljivim". A Pablo de Sarasate odgovorio je otresito: "Zar vi mislite da ću ja stajati na pozornici s violinom pod rukom i slušati kako oboa (u *Adagiu*, op.a.) svira jednu jedinu pravu melodiju u čitavom koncertu?". Joachim se, međutim, nije dao razuvjeriti: "Užitak je svirati ga, jer je *vrijedan* toga... Posebno sam zadovoljan prvim stavkom, sve više i više".

Brahmsovu je *Koncertu*, očigledno, nedostajalo lakomislenog virtuoziteta koji je kraljevao koncertantnom glazbom skladateljeva doba. Upravo suprotno, "... simfonijsko načelo prevladavajuće je ovdje kao i u dva klavirska koncerta, a tretman solističkog instrumenta prati 'klasični' obrazac kakav znamo iz Beethovenova koncerta", pojašnjava puno godina kasnije Wolf-Eberhard von Lewinski. "Napose u prvom stavku možemo otkriti - iako možda tek nakon detaljnog uvida u partituru - vrlo složenu vrstu konstrukcije koja je ingeniozno skrivena ispod vela romantičke čeznutljivosti".

"Svojim temperamentom", opisuje pak Walter Frisch, "*Violinski koncert* po mnogim je značajkama par *Drugoj simfoniji*, s kojom dijeli tonalitet D-dura i prvi stavak u tročetvrtinskom ritmu, izgrađen iz motiva koji omogućuju energični razvoj, ali i fini lirizam ("Miran, a opet strastveni valcer", prokomentirat će Clara Schumann, op.a.). Elegični početni ritornello *Adagia*, skladan za drvene puhače i solo obou, uvod je u jedan od klasički najuravnoteženijih Brahmsovih sporih stavaka. A bujni rondo jedan od njegovih najvirtuoznijih stavaka, u *style hongrois*".

Priprema i realizacija tekstova
G.A.D. PRODUKCIJA / www.gad.hr

OFF
CIKLUS
ZAGREBAČKE FILHARMONIJE

ISKLUČI PROBLEME
UKLJUČI
GLAZBU

Grad Zagreb

PARTNER U OFF CIKLUSU

MEDIJSKI PARTNERI

Večernji
list

START

VIJENAC

ZAGREB
MUSIC

SPONZORI

BCC
services

CVIJEĆE Izabel

SLUŽBENO VOZILO

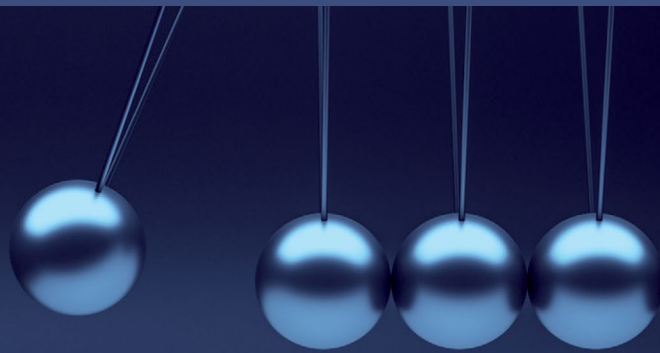
PORSCHE
INTER AUTO

JELENA RADAN
FADO &
VOYAGE

20.5. / 19:30 / LISINSKI

ZAGREBAČKA FILHARMONIJA
JONATHAN GRIFFITH dirigent

* Zagrebačka filharmonija za Zakladu Ana Rukavina

THE WONDERFUL MONSTER OF TIME

HRVATSKI SKLADATELJI NA PRIJELAZU MILENIJA
CROATIAN COMPOSERS AT THE TURN OF THE MILLENNIUM

CD The Wonderful Monster of Time: Hrvatski skladatelji na prijelazu milenija, vol. 1

Antologijska djela za orkestar Marka Ruždjaka,
Dalibora Bukvića, Frane Paraća, Berislava Šipuš, Olje Jelaske, Ive Josipovića i Dubravka Detonija

ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

Dirigenti:

Ivan Josip Skender / Berislav Šipuš / Zoran Juranić

Cantus, 2021.

VIOLINE I. Sidonija Lebar, koncertna majstorica, Dunja Bontek**, Lovorka Moslavac, Marija Bašić, Ana Slavica, Davide Albanese, Marta Bratković, Neven Manzoni, Mario Bratković, Korana Rucner Novak, Ivan Finta, Teodora Sucala Matei

VIOLINE II. Sho Akamatsu*, Darko Franković**, Mirela Džepina Finta, Ivo Jukić, Vlatka Pecić Juranić, Josip Novosel, Iva Kralj, Sandra Bingula Nožica, Krešimir Bratković, Branimir Vagroš

VIOLA Hiwote Tadesse*, Krešimir Ferenčina**, Magda Skaramuca, Filip Vitko, Marko Otmačić, Aleksandar Jakopanec, Pavla Kovač, Asja Frank Perčić

VIOLONČELA Jasen Chelfi*, Zita Draušnik**, Oliver Đorđević, Jurica Mrčela, Janko Franković, Lana Lucija Horvatić

KONTRABASI Nikša Bobetko*, Antal Papp**, Ilin Dime Dimovski, Dubravko Palanović

FLAUTE Renata Penezić*, Lucija Stilinović

OBOE Zoltan Hornyanszky* Katarina Grubić

KLARINETI Rude Mimica, Dunja Košutić

FAGOTI Matko Smolčić*, Petar Križanić

ROGOVI Viktor Kirčenkov*, Petar Kšenek, Yevgen Churikov*, Nikola Jarki

TRUBE Tomica Rukljić*, Dario Cepić

TIMPANI Leonardo Losciale

NADZORNIK ORKESTRA Davor Capković

* vođe dionica / ** zamjenici vođa dionica

Izdavač: Zagrebačka filharmonija

Za izdavača: Mirko Boch, ravnatelj

Urednik: Ivan Lozić

Dizajn i priprema tekstova: G.A.D. PRODUKCIJA d.o.o.

Tisak: Printera Grupa d.o.o.

Cijena koncertnog programa: 10 kn

*Zagrebačka filharmonija zadržava pravo izmjene programa.

Glazba uvijek
pronađe put!

www.zgf.hr